

Nem erről volt szó!

Amitől sokan tartottak, bekövetkezett. A tapasztaltabbak már a választásokat követő első napokban gyanút fogtak, amikor a napi- és hetilapokban napvilágot láttak azok a „független” szakértői elemzések, amelyek arra hívták fel a figyelmet, hogy a gazdaság és a költségvetés korántsincs olyan jó állapotban, mint ahogyan arról a kormány tájékoztat. Azonnali, radikális megszorító intézkedéseket sürgettek.

A miniszterelnök és a leköszönő kormány tagjai hallgattak, és arra hivatkoztak, még csak formálódik a kormányprogram, ha majd elkészül, állnak rendelkezésre. Addig is igyekeztek mindenkit megnyugtatni, hogy a durva megszorításokat tartalmazó elemzések csupán a szerzők írói munkásságának képezik részét.

Később azután az egyik napilap mind konkrétabb intézkedési javaslatokat hozott nyilvánosságra. A kiszivárgó - vagy kiszivárogtatott - információkat pedig szép lassan kommentálni kezdték a kormánypárti politikusok is. A magyarázatok többsége a tervezett megszorítások következményeit igyekezett kisebbiteni. Emlékezetes volt, amikor az Oktatási Minisztérium egyik államtitkára váltig bizonygatta, hogy az egyetemi tanulmányokért fizetendő díj nem is tandíj, „csak” utólagos képzési hozzájárulás. S nem sokkal különbözött ettől az sem, amikor egy másik államtitkát arról győzködte hallgatóságát, hogy nem a pedagógusok óraszámának 20%-os emelésétől fog összedölni a magyar közoktatás, mert az „csak” némi keresetcsökkenést eredményez és elhanyagolható mértékű létszámleépítést.

Végül azonban négyheti titkolódzást és félrebeszélést követően nyilvánosságra hozták a kormány programját. Sok örömről nem lesz benne. Bérbefagyasztás, óraszámemelés, elbocsátások, tandíj...

Nem erről volt szó! A választási programokban nem ez szerepelt.

S még azt a kifogást sem hangoztathatják, hogy nem tudták milyen állapotban van az ország, hiszen ugyanaz a két párt alakíthat kormányt, amelyik az előző négy évben irányította az országot. Tudták, hogy milyen a helyzet. Tudták, hogy mit akarnak tenni. És félrevezettek mindenkit. Diákokat. Szülőket. Pedagógusokat.

Nyakunkon a tanévzárás. Itt a nyár. A pedagógusok, diákok pihennek. Eközben pedig gözerővel zajlik majd az a jogalkotási munka, amely alapjaiban változtathatja majd meg az óvodák, iskolák, felsőoktatási intézmények életét. Szeptemberben pedig kész helyzet elé állítanak majd minket az új törvények, jogszabályok.

Rendjén van ez így? Tisztességes ez így?

Aligha.

A szerkesztőség

Új Katedra Füzetek 1.

Kiadja: Commitment Kft.
1133 Budapest, Pozsonyi út 50.
Tel./Fax: 412-0909
Felelős kiadó: dr. Guller Zoltán

Szerkesztő: Endrődy Orsolya

Tervezőszerkesztő: Birkás Péter

Szerkesztőség címe:
1133 Budapest, Pozsonyi út 50.
Tel.: 412-09-09 - Fax: 412-09-08
info@ujkatedra.hu - www.ujkatedra.hu

Nyomdai munkák: OOK Press, Veszprém
Felelős vezető: Szathmáry Attila

A tartalomból:

A Central European Management Intelligence javaslatok	2
Mínőség a mennyiségben - A HVG javaslatok	4
Utolsó esély - a Bokros-Bauer-Csillag-Mihályi-csomag	6
Elfogadhatatlan az óraszámemelés	7
Most a deficitet igyekszik csökkenteni a kormányzat	8
Rövidtávon ható megszorító intézkedések várhatóak	9
Gondolkodásra, felelősségre van szükség, nem megszorításokra	10
Ez nem reform, ez spórolás	11
Több ezren lehetnek munkanélküliek	12
Lapzárta után	
A megszorítás, amit a Kormány reformnak nevez	13
Becsapták a tanárokat, becsapták a diákokat	15
Kommentár nélkül: Ígéretek és a valóság	16

A címlapfotó a Gyermek Házában készült Budapesten

A Central European Management Intelligence javaslatai

38.000 fős létszámleépítés, elbocsátás a közoktatás és a felsőoktatás területén

A CEMI javaslata az, hogy a magyar oktatási intézményekben az egy tanárra jutó diákok száma az OECD átlagnak megfelelően alakuljon. 2008-ra ennek érdekében az alapfokú oktatásban 26,5 ezer fővel, a középfokú oktatásban ezer fővel, a felsőfokú oktatásban pedig 3,5 ezer fővel kell csökkenteni a pedagógusok számát. Az oktatásban foglalkoztatott egyéb (nem oktató) alkalmazottak számát a pedagógusok létszámleépítésével arányosan kb. 20%-kal, vagyis 7 ezer fővel csökkentenék.

Feltételezésünk szerint a pedagógusok képzettségükre való tekintettel valószínűleg nagy arányban találnának majd állást a magánszektorban. Az elbocsátott nem pedagógusok további munkaerőpiaci esélyeire nem fogalmaznak meg prognózist.

Teljesítményhez igazodó pedagógus-bérezés

A kutatók a tanárok bérezési struktúrájának felülvizsgálatát és a jelenleg alkalmazott közalkalmazotti rendszer átalakítását szorgalmazzák. Szerintük ugyanis a magyar pedagógusok a leg-

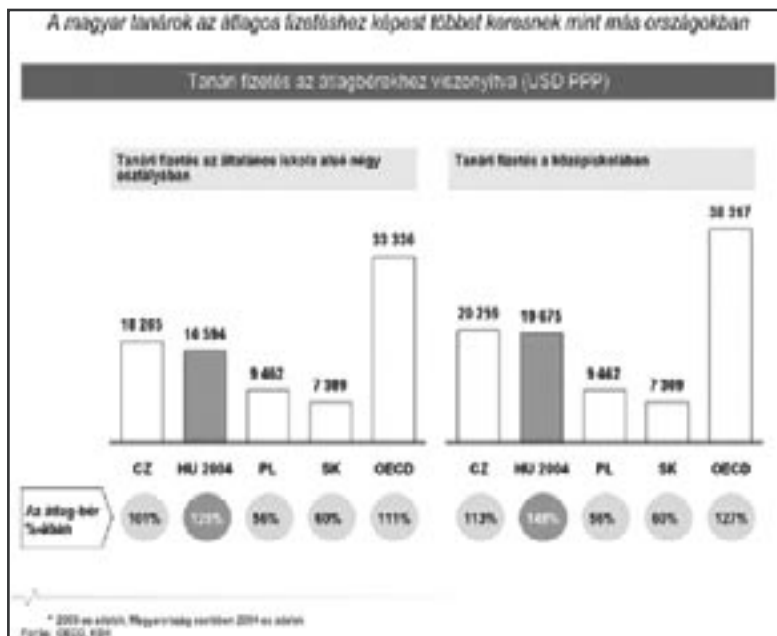
magasabb fizetést kapják munkájukért a régióban, miközben az átlagosan relatív magas bérszínvonal nem ösztönöz mindenkit magasabb teljesítményre, mert a tanárok közalkalmazottak, teljesítménymérésük megoldatlan, így fizetésük nem kötődik a szakmai sikerekhez.

Ezért a CEMI megteremténé a minőség-ellenőrzés olyan módszerét,

aminek eredménye érdemi befolyással lehet az egyedi fizetések megállapításánál. A teljesítmények előre meghatározott, folyamatos mérése lenne az alapja az elkerülhetetlen leépítéseknek is.

A kistelepülési intézmények megtartása, iskolaösszevonások a nagyvárosokban

A CEMI a mai magyar oktatási rendszer kétségtelen előnyei közé sorolja, hogy jellemzően a kisebb településeken is vannak alapfokú oktatási intézmények. Véleményük szerint a kistelepüléseken élők helyzetének megkönnyítése és hosszú távú fejlődése érdekében nem feltétlenül indokolt az alacsony tanulólétszámmal működő általános iskolák bezárása. Megfelelő számítások alapján megállapítható, hogy mekkora az a minimális tanulólétszám, amely mellett még mindig gazdaságosabb az esetleg csak egy-két tanítóval működő iskolák fenntartása, mintha a tanulók utazási és szálláslehetőségét biztosítaná az állam. Úgy vélik, a csökkenő pedagógus-szám miatti iskola-összevonásoknak Budapestre és a nagyvárosokra kell koncentrálniuk, ezt indokolja a diák/tanár arány országon belüli megoszlása és a halmozottan hátrányos

kistérségi régiók képzésével kapcsolatos stratégiai megfontolás is.

Szakmai program indítása a szakiskolai képzés támogatására

A CEMI az oktatási rendszer torzulásaként értékeli, hogy az elmúlt 15 évben a szakiskolákba járók száma 90 ezer fővel csökkent, míg a gimnáziumba járók száma 100 ezer fővel növekedett. Véleményük szerint az egyre intenzívebb szakmunkáshiány számos jelentős termelőipari beruházás megvalósítását akadályozta meg az utóbbi években.

A felsőoktatásban tanulók számának jelentős csökkentése

A CEMI szerint Magyarországon nem a munkaerőpiac igényeinek megfelelő képzési rendszer működik. Úgy vélik, gondot okoz, hogy az ország gazdasági fejlettségéhez képest túlságosan sokan vannak a felsőfokú oktatásban résztvevők, miközben a használható szaktudással rendelkező szakiskolai oktatásban tanulók száma egyre csökken. A felsőfokú oktatásban résztvevők száma dinamikusan emelkedik, számukat a teljes népességhez viszonyítva láthatjuk, hogy arányuk 2002-ben elérte a régi EU tagországok átlagát, és azóta is töretlenül tovább növekszik.

A CEMI ezért javasolja a felsőfokú oktatásban résztvevők számának csökkentését. Az államilag finanszírozott képzésben résztvevők esetében ez azt jelentené, hogy az évfolyamonkénti 50 ezerről (sic!) 40 ezerre csökkentenék a keretszámot, a fizetős főiskolai és egyetemi szakok esetében pedig központiilag meghatározott, magasabb minimum tandíj alkalmazását preferálnák. Megítélésük szerint a felsőoktatásban résztvevők jelenlegi magas száma két területen is hozzájárul a magas költségvetési hiányhoz, így ennek korrigálása is duplán érezteti hatását a gazdasági egyensúlyban. Úgy vélik, hogy a hallgatók számának csökkenése miatt csökkennek a rendszer üzemeltetésének költségei (de legalábbis hatékonyabban kerülhetnek felhasználásra), másrészt a 15-24 éves korosztály tagjai sokkal nagyobb mértékben jelennek meg a munkaerőpiacon az aktívak táborában.

Az Új Katedra kommentárja

Általános kifogásunk az elemzés kapcsán az, hogy a hivatkozott – elvben a nemzetközi összehasonlítást szolgáló – adatok valójában nem összevethetők, mert azok más-más időpontot jellemeznek. Az elemzők általános eljárása, hogy a hivatkozott nemzetközi adatok néhány évvel korábbiak, mint a velük összevetett magyarországi adatok. A probléma feloldható lett volna akkor is, ha a szerzők a legfrissebb hozzáférhető adatokkal dolgoznak vagy legalább a nemzetközi trendeket is bemutatják, illetve egyes esetekben prognózist készítenek. Így azonban a bemutatott adatok összevetése értelmezhetetlen, félrevezető, belőlük reális következtetések nem vonhatók le. Meg kell jegyeznünk azt is, elegendőbb megközelítés lett volna, ha az összehasonlítás minden esetben azonos elvek mentén történik (pl. mindig az EU25 átlagához, az EU15 átlagéhoz vagy az OECD átlaghoz viszonyít), vagy ha az ettől az elvtől való eltérést legalább indokolják a szerzők. Érthetetlen ugyanakkor, hogy a CEMI egyes esetekben téves adatokat közöl (pl. az államilag finanszírozott hallgatói keretszám évek óta 62.000).

A pedagógusok létszámára vonatkozó javaslatok nem veszik figyelembe azt, hogy a magyar iskolákban nincs olyan egyéb szakmai és adminisztratív munkaerő, amely a pedagógusok munkáját támogatná. Azaz az oktatói, tantermi munkán kívüli valamennyi szakmai és adminisztratív tevékenységet a pedagógusok végzik.

További szempontként mérlegelendő, hogy a mai magyar közoktatás számos feladatot (pl. nyelvtanítás, informatika-oktatás, fejlesztési feladatok, integrált oktatás, nevelési feladatok) nem képes ellátni. A drasztikus létszámleépítés nagy valószínűséggel az ehhez hasonló megoldatlan feladatok számát növelné.

Támogatandó javaslatnak tartjuk a pedagógusok „minősítéssel” összekapcsolt differenciált bérezését. A CEMI adatai ugyanakkor (ld. a táblázatot) félrevezetőek, mert régiek. Az OM adatai szerint a pedagógusok átlagkeresete 2003-ban 25%-kal, míg 2004-ben és 2005-ben már csupán 16%-kal haladták meg a nemzetgazdasági átlagbért.

A felsőoktatásban résztvevők teljes népességhez viszonyított arányának vizsgálata helyett célszerűbb lett volna, ha a teljes népességben belül felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányát vizsgálják a szerzők. Könnyű belátni ugyanis, hogy egy adott ország tanulási mutatóiról, a munkavállalók szakképzettségéről ez lényegesen többet árul el. Természetes ugyanis, hogy egy olyan országban, ahol évtizedekig mesterségesen alacsonyan tartották a felsőfokú tanulmányokat folytató fiatalok számát, a korlátozás feloldása után arányaiban többen akarnak majd tanulni. Mi több, ez a gazdaság érdeke is. Nem az a baj, hogy sok az egyetemista, főiskolás, hanem az, hogy sok a szakképzetlen középkorú munkavállaló. (Megjegyzés: az összevetés lényegesen informatívabb lenne, ha az új tagállamok adatai is szerepelnek az EU átlagban.)

A tanulmányban ösztömosódnak az államilag finanszírozott és a költségterítéses képzésben résztvevő fiatalok. Csak remélni merjük, hogy a javaslatok megfogalmazói nem kívánják korlátozni azt, hogy saját költségén mindenki azt tanulhasson, amit akar. Az állam feladata, hogy az általa finanszírozott képzések esetében gondoskodjon arról, hogy képzési keretszámok meghatározásakor a gazdaság és a társadalom érdekeit messzemenően figyelembe vegye. A költségterítéses képzések esetében ugyanakkor felelőssége és feladata kizárólag a tanulni vágyók korrekettájékoztatásáig terjedhet.

Megítélésünk szerint téves sztereotípián alapul a szakiskolai képzés helyzetének értékelése. Egyfelől az, hogy az érettségivel záruló képzések expanziója nemhogy nem hátrány, de kifejezetten érték a munkaerőpiac és a gazdaság számára. A legfőbb gond nem a szakiskolai képzésben résztvevők számának csökkenése, hanem az ott tanuló diákok alacsony teljesítménye. Más oldalról ugyanakkor kétségtelen tény, hogy ma már a középiskolai képzésből kilépők is jelentős számban felsőoktatási (döntően főiskolai) tanulmányokat kívánnak folytatni. Véleményünk szerint a szakemberhiány ugyanakkor nem ennek a tanulási kedvnek a korlátozásával, hanem a szakiskolai képzés eredményességének emelésével és a felnőttképzés hatékonyságának drasztikus növelésével kezelhető.

A munkanélküliségi adatok nem támasztják alá azt a feltételezést sem, hogy a felsőoktatásból kiszorított fiatal korosztályok munkaerőpiacon történő megjelenése pozitív hatású lenne. Az adatok szerint e körben ugyanis drámai mértékű a munkanélküliség.

Minőség a mennyiségben

A HVG javaslatai

A három kulcsfeladat: a minőség fejlesztése, a hátrányos helyzetűek kiemelt kezelése, illetve az oktatás és a gazdaság kapcsolatának erősítése

Többletpénz a hátrányos helyzetű iskoláknak, olyan konstrukcióban, amely elismeri a hátrányos és veszélyeztetett helyzetű gyermekek nevelésének többletköltségeit, illetve kompenzálja a települések gazdasági helyzetében fennálló különbségeket.

A pedagógusok továbbképzésének javítása. Kiemelt szerepet kell kapniuk a cigány gyermekek, a hátrányos és veszélyeztetett helyzetű tanulók oktatásával és nevelésével kapcsolatos kérdéseknek.

Kiegészítő normatívákkal kell ösztönözni a tanuló-pedagógus arány ésszerű növelését, amely az iskolafenntartók racionális létszámgazdálkodását és - az így felszabaduló bérrel - a pedagógusok minőségi munkájának elismerését mozdítja elő.

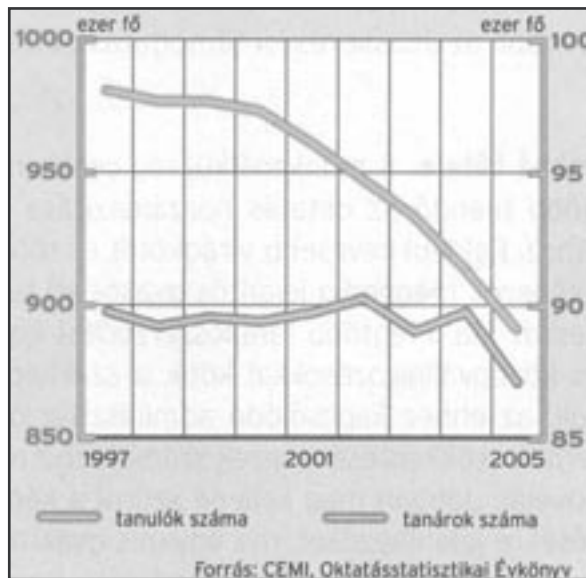
Konkrét szakmákra kell képezni a szakközépiskolákban

A szakiskolai képzés fejlesztése: az intézményeknek rendkívül differenciált képességű tanulóik keresletéhez kell alkalmazkodniuk a képzés szerkezetével és kínálatával, a képzéssel és a neveléssel. Célul kell kitűzni, hogy senki ne hagyja el a szakiskolát szakképzettség nélkül.

Iskolaszékek létrehozása a szakközép- és szakiskolák vezetésében: ezekben a szülők és a fenntartók mellett meghatározó szerepet kell kapniuk a település, illetve megye munkaadóinak, képviselőinek.

Cégeket a szakiskolák vezetésébe: szerezhessenek akár fenntartói, akár tulajdonjogot. Ösztönözni kellene a szakiskolások és a vállalatok közti szerződéses kapcsolatok kialakítását is.

Hatékonyabb nyelvi képzés: el kell érni, hogy a középfokú oktatásból a tanulók legalább egy idegen nyelv középfokú ismeretével lépjenek ki.

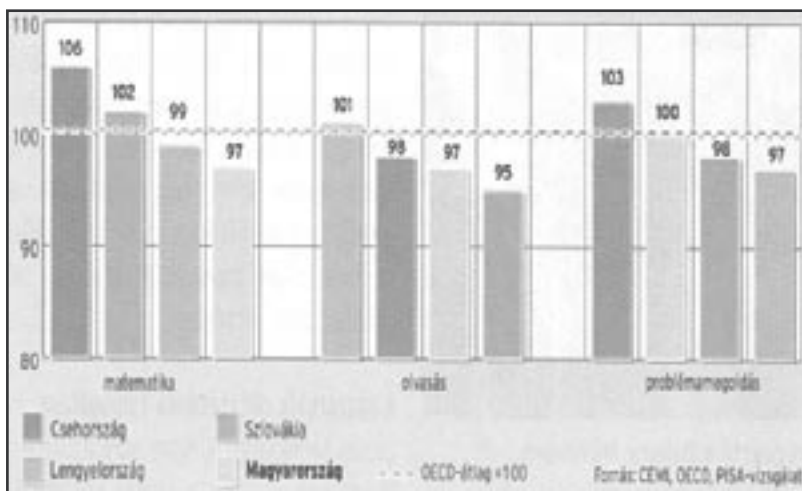
Általános iskolai tanulók és tanárok száma (forrás: HVG)

A vállalatok kapjanak meghatározó szerepet a felsőoktatás-politikában is. Növelni kell részvételüket a Felsőoktatási és Tudományos Tanácsban. A felsőoktatási minőségbiztosításban - a szféra akkreditációs önminősítése helyett - ugyancsak a munkaadók és a szakmai szervezetek, kamarák meghatározó szerepével működő testületeknek kell domináns szerepet kapni. Felsőfokú szakképzést csak a vállalatok, a gazdasági szféra szereplőinek bevonásával lehessen szervezni, s a képzésben legyen kötelező a gyakornokság beiktatása.

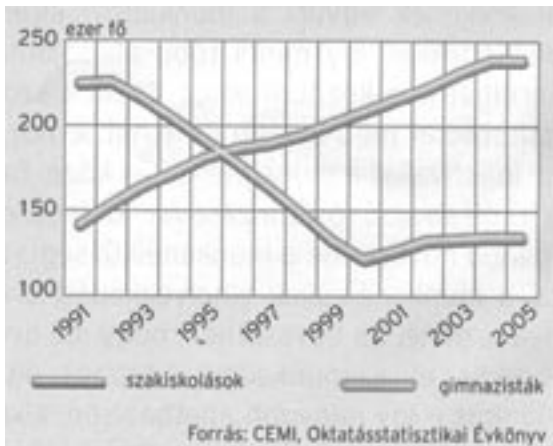
Tandíj bevezetése a felsőoktatásban: ez részint növeli a tanulók felelősségét, részint csökkenti a felsőoktatás állami terheit. Az esélykülönbség-növelő hatást részint a hallgatói hitelrendszer fejlesztésével, részint a diákok szociális támogatásával kell kompenzálni.

A gagyai képzések, a nem létező szakmák s a beiskolázottak számának növelését célzó, a felsőoktatás hitelét erodáló igénytelen programok akkreditációjának megakadályozása

Az élethosszig tartó tanulás támogatásának legfontosabb elemei: a munkanélküliek, a hátrányos helyzetűek képzési költségeinek átvállalása, a munkaadók kedvezményezése. Meg kell honosítani a Nyugat-Európában már elterjedt korszerű finanszírozási formákat: a tandíj fizetésére használható ingyenes oktatási utalványokat, a diákok állami, illetve vállalati támogatását erre a célra létrehozott bankszám-

A magyar diákok teljesítménye nemzetközi összehasonlításban (forrás: HVG)

Szakiskolások és gimnazisták száma (forrás: HVG)

lán keresztül (egyéni tanulási számla) és az adókedvezmények rendszerét. Változtatni kell a felnőttképzési piacra való belépés túlbürokratizált és költséges módján.

Az oktatásirányítás szakszerűségének fejlesztése: a hosszú távú, tudatos oktatáspolitikai megalapozásához részint az oktatáskutatás, a szakképzéskutatás, a felsőoktatás-kutatás, részint a munkaerő-piaci elemzések, továbbá a nemzetközi foglalkoztatás- és oktatáspolitikai kutatások megerősítése. Az oktatáspolitikai és -irányítási, illetve a foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi irányítás kapcsolatának erősítése mind kormányzati, mind megyei, települési és intézményi szinten.

Bérbefagyasztás

Monostori Attila, tanár

XIV. kerületi Testnevelő Tanárok
Munkaközösségének vezetője

Mi a véleménye a pedagógusbérek esetleges befagyasztásáról?

Mindenki el van keseredve a pedagógusbérek tervezett befagyasztása miatt. Nem ezt ígérték a választások előtt. Ha időben tudtak volna erről a pedagógusok, nem biztos, hogy sokan szavaztak volna rájuk. Becsapásnak érzem ezt a tervet. Azt hirdetik, hogy minden jól megy, virágzik a gazdaság, de most megdöbbenve tapasztaljuk, hogy mindennek az ellenkezője igaz. Nagy bajok vannak ott, ahol ilyen eszközökhöz kell folyamodni. Nekem az a legbosszantóbb, hogy nem merik időben felvállalni azt, hogy valamit rosszul csináltak. Teljesen hiteltelenek számomra. Nem tudok nekik hinni, hiába igazolják azt, hogy az államháztartás kiadásait csökkentik és a bevételeit növelik. A másik, hogy a pedagógusok eleve túlterheltek. A mai világban, amikor egyre nehezebben kezelhetőek a gyerekek és egyre kevesebb az eszköz a kezünkben, hogy nevelni tudjunk, a gyerekeknek és a szülőknek mind több joguk van, hovatovább jobban beleszólhatnak az oktatásba- és mindez nehezíti a dolgunkat.

Az Új Katedra kommentárja

A HVG összeállításában szereplő ötletek egy része ismerős lehet a CEMI javaslatából (talán az sem véletlen, hogy az illusztrációként közölt valamennyi ábra forrásaként a CEMI-t is megjelölték). Kétségtelen ugyanakkor, hogy megfogalmazásuk kevésbé radikális. A tandíj bevezetését vagy „a tanuló-pedagógus arány ésszerű növelését” célzó javaslatok így, konkrét számok hiányában kevésbé tűnnek rémisztőnek. Hatásuk azonban ettől még drámai lehet.

Egyet lehet érteni a három kulcsfeladattal (minőségfejlesztés, hátrányos helyzetűek kiemelt kezelése, az oktatás és a gazdaság kapcsolatának erősítése), leginkább azért, mert az ilyen irányú fejlesztések kisebb-nagyobb intenzitással és sikerrel 1998 óta zajlanak.

A pedagógustovábbképzési-rendszer újragondolása halaszthatatlan. (Ezzel a kérdéssel az Új Katedra korábbi számaiban már részletesen foglalkoztunk.) Új, szigorúbb akkreditációra, prioritások kijelölésére és növekvő támogatásra lenne szükség. A továbbképzési rendszer ugyanakkor továbbra is kiszolgáltatott és tehetetlen marad, amennyiben nem történik jelentős változás az alapképzésben. Az új felsőoktatási képzési szerkezet azonban várhatóan nem megoldja, hanem tovább növeli majd a pedagógusképzés gondjait.

Nehezen értelmezhető ugyanakkor a pedagógusok foglalkoztatására és bérezésére vonatkozó javaslat. A differenciált bérezéssel egyetértünk, ugyanakkor nem törvényszerű, hogy ez létszámcsonkítással járjon. Az ellátatlan feladatok száma és súlya alapján indokoltnak tűnik a jelenlegi pedagóguslétszám megtartása, ami önmagában egyfajta feladatátrendezést és ahhoz igazodó javadalmazást jelentene.

A nyelvi képzés erősítésével egyetértünk. Különösen azért, mert az elmúlt időszak intézkedéseit (pl. a 0. évfolyam bevezetését a középfokú iskolákban) pozitív lépésnek tartjuk. Ugyanakkor azonban látni kell, hogy az alacsony létszám, illetve a kiválasztási módja (felvételi) miatt ez nem csökkentette, hanem növelte az esélyegyenlőtlenséget.

A szakképzést érintő javaslatok jelentős része nyitott kapukat dönget. Ugyanakkor fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy a szakközépiskolák ma jelentős mértékben felsőfokú tanulmányokra készítik fel, ami a középfokú végzettségű szakemberhiány egyik kiváltó oka. Ez feltehetően a jövőben sem változik jelentősen, ezért a technikusképzés népszerűsítése és anyagi ösztönzése mindenképpen indokoltnak tűnik.

A tandíj bevezetésére vonatkozó javaslat túl általános, így nehéz véleményt alkotni róla. A megtakarítási céllal nem értünk egyet, mert azt gondoljuk, az állam számára – a későbbi magasabb adó, nagyobb megtermelt érték, az állami gondoskodás iránti kisebb igény stb. - jó befektetés a legtehetősebb fiatalok tanulásának finanszírozása.

Az oktatásirányítás szakszerűségének fejlesztése valóban kívánatos. Az egységes irányítás hiánya jól érzékelhető volt a felnőttképzés és a szakképzés elmúlt négy évben tapasztalt helyzetén. Indokolt lenne az oktatásirányítás eszköztárát is bővíteni, főként az ún. puha közigazgatás eszközeivel.

Utolsó esély

A Bokros-Bauer-Csillag-Mihályi-csomag

A szerzők pótköltségvetés elkészítését és annak július 1-jétől történő bevezetését javasolják.

Ennek egyik elemeként 2006 szeptemberétől indokoltnak tartják bevezetni a felsőoktatási tandíjat. A bevezetendő tandíj mértéke javaslatuk szerint megegyezne az önköltséges képzésben résztvevő hallgatók által fizetett díjjal. A fizetési kötelezettség alól kizárólag a kiváló teljesítményt nyújtó szegény diákok kapnának mentességet. Ezzel egyidejűleg megszüntetnék a fejkvóta szerinti állami finanszírozást, a hallgatói normatívát. Az így megtakarított költségvetési forrásokat szigorúan a munkaerőpiac igényeihez szabott méretű és szerkezetű felsőoktatási intézmények fejlesztésére, korszerűsítésére fordítanák.

Úgy gondolják, hogy a tandíj révén a diákok minőséget fognak követelni, a diplomákat és a tananyagot független minősítő cégek rangsorolják majd. Megfelelő viszcacsatolás mellett a fiatalok könnyebben és sikeresebben döntenek, mit is érdemes tanulni. Prognózisuk szerint többen választják majd a felsőfokú szakképzést, és csak a legjobbak vállalkoznak majd a mesterfokú és doktori szintű egyetemi képzésre. Ezáltal – vélik – hosszabb távon enyhülhet majd a diplomás munkanélküliség.

Szintén a pótköltségvetés keretei között rendeznék az összes olyan, valójában állami szereplők között létrejött ál-PPP programot, ami a költségvetési hiány nyilvános növelésének elkerülésére született. További programokat csak hatékonysági alapon és csak akkor indítanának, ha elkészül egy korszerű, nyugat-európai színvonalú törvény, amely érdemben megosztja a beruházások kivitelezésének és az új létesítmények későbbi üzemeltetésének kockázatát az állam és a magánvállalkozók között.

A javaslatok második csomagja hosszabb távon, az államháztartási

reform keretei között valósulna meg 2007–2009 között.

A szerzők úgy vélik, hogy a közoktatás minőségének látványos javításának együtt kell járnia a kiüresedett intézményrendszer karcsúsításával. Véleményük szerint legkevesebb száz alsó tagozatos kisdíák összegyűjtése nélkül nem lehet színvonalas iskolát működtetni. Az egyetlen elfogadható megoldásnak azt tartják, ha az aprófalvakban élő kisdíakokat a kistérségi központok korszerű, jól felszerelt, jól megfizetett szaktanárokkal rendelkező iskolájába

íratják be és minden nap kisbusszal szállítják oda őket.

A felsőoktatás területén – a minőség látványos javítása érdekében – az állami egyetemek, főiskolák kibocsátását szigorúan összehangolnák a jövőben várható munkaerőpiaci kereslettel. Úgy kalkulálnak, hogy ennek során karok, szakok, intézmények sora szűnhet meg. Módosítanák a felsőoktatási törvényt, az intézmény méretének és szerkezetének meghatározását, valamint a gazdálkodást a fenntartók tanácsának hatáskörébe utalnák.

Az Új Katedra kommentárja

A szerzők – Bokros Lajos, Csillag István, Bauer Tamás, Mihályi Péter – írásuk elején rögzítik, hogy „Magyarország gazdaságát 2006 tavaszán sem a csoda, sem a csőd nem jellemzi”. Nagy kérdés, hogy akkor miért esett a választás az Utolsó esély címre, és miért van szükség durva megszorító intézkedésekre. Úgy tűnik, a szerzőknek nem sikerült megoldást találniuk arra a problémára, miként lehetséges a gazdaság rossz helyzetét úgy bemutatni, hogy az ne váljék egyúttal kormánykritikává.

A tandíj bevezetésének a szerzők által javasolt formája egyértelműen az államilag finanszírozott képzés megszüntetését jelentené, egyúttal annak a téves tézisznek a hangoztatását, mely szerint a felsőfokú tanulmányok kizárólag az egyén számára járnak haszonnal, a társadalom többi tagja, illetve a gazdaság nem profitál belőle. Álláspontunk szerint ez a filozófiai megközelítés alapvetően hibás. Egyértelmű ugyanis, hogy a diplomával rendelkezők életük során több adót fizetnek, több értéket termelnek, kisebb a kockázata, hogy munkanélkülivé válnak (azaz nem kell számukra segélyt, kedvezményeket biztosítani) stb.

A szerzők úgy gondolják, hogy a tandíj a diákok megrendelői pozícióba helyezi, ami lényegében automatikusan az oktatás színvonalának emelkedésével jár. E ponton csak arra szeretnénk felhívni a figyelmet, hogy a hallgatók mintegy fele évek óta fizetős képzésre jár. Érdemes feltenni a kérdést, vajon hatott-e ez az oktatás színvonalára, minőségére?

A PPP-s beruházások felülvizsgálata indokolt és halaszthatatlan. Az alkalmazott konstrukció ugyanis valójában nem PPP, hanem – ahogyan arra a szerzők is utalnak – burkolt hitelfelvétel, ami már néhány éven belül is csődhelyzetbe sodorhatja az intézményeket és/vagy az intézményi vagyoni feléléséhez vezethet.

Téves a kistelepülések általános iskoláinak alsó tagozatát érintő alapvetés. Nemzetközi összehasonlító mérés (PIRLS) igazolja, hogy a 9-10 éves magyar gyerekek teljesítménye a világ élvonalába tartozik, s azt is, hogy ebben az életkorban még nincs érdemi különbség abban a tekintetben, hogy mekkora településen él valaki. A tanulók teljesítménye közötti különbség legfontosabb oka a családi háttér, a szülők iskolai végzettsége. Ez az, ami meghatározó, ezt azonban nem lehet megszüntetni azzal, hogy buszoztatjuk őket és egy másik településen járnak iskolába.

A felsőoktatási törvény módosítására tett javaslat azt jelzi, hogy a szerzők nem igazán tartják tiszteletben az Alkotmánybíróság korábbi döntéseit.

Elfogadhatatlan az óraszámemelés

Kerpen Gábor (elnök), A Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete

– Hogyan ítéli meg a tervezett intézkedéseket és a pedagógusokat érintő választási ígéreteket?

– Nem az a kérdés, hogy a választási ígéretetek milyenek voltak, hanem hogy hogyan illeszkednek a közoktatás rendszeréhez, illetve, hogy mi kerül belőlük a kormányprogram elfogadása után a törvényalkotásba. Látható volt, hogy a nagyobbik kormánypárt nyugalmat ígért, míg a kisebbik a reform végigvitelét. Emlékeztetünk, hogy 2002-ben is ezeket ígérték és aztán minden volt csak nyugalom nem.

– Hogyan értékeli a pedagógusok kötelező óraszámának emelését? Milyen következményei lehetnek egy ilyen lépésnek?

– Egyik választási programban sem szerepelt ez az elem. Nyilván nem véletlenül. Ami a dolog tartalmát illeti: a PDSZ elfogadhatatlannak tart bármely mértékű óraszámemelést, hiszen még arról sincs reprezentatív felmérés és elemzés, hogy a pedagógusok valódi munkavégzése hogyan viszonyul a heti 40 órához. A PDSZ ezért az óraszámemelésről szóló tárgyalásokat, csak akkor tartja megkezdhetőnek, ha ez a felmérés megtörtént és anyagát közösen kiértékeljük. A PDSZ információi szerint azt követően már nem lesz ok arra, hogy bárki az óraszámemelés ötletével álljon elő.

Az utóbbi időben azt tapasztaltuk, hogy amire nincs elég pénz – elegendő szabadidő-szervező, igazgatóhelyettes, diákmozgalmat segítő és más speciális feladatot ellátó kolléga –, ezek számát a rendszerben csökkentik és a feladatot többletjavalmazás nélkül a pedagógus munkaköri feladatává teszik törvényi úton. Hatásvizsgálat nélkül ilyet akár tervezni is felelőtlen magatartásra vall és kizárólag pénzügyi

– forráskivonási – gondolkodásmódot tükröz. Mindez nyilvánvalóan azonnali létszámcsökkentéshez vezet, ami az esélyegyenlőség megeremtése ellen hat és növeli a pedagógus munkanélküliséget. A PDSZ mindent megtesz azért, hogy ez ne következhesen be.

– Hogyan értékeli a bérek egy-két évre történő esetleges befagyását?

– Erre nincs megfelelő kifejezés. A sajtóban terjesztett hírek állásvesztéssel fenyegetik a pedagógusokat, és a bennmaradók esetében reálbércsökkenést irányoznak elő. Ez a középosztály, a

műveltség teljes leértékelésének megvalósítását jelenti, akár szándékolt, akár nem szándékos módon történt.

A magyarországi pedagógusok bérének vásárlóértéke az OECD országok dolgozóiéénak kevesebb, mint a fele. Ezek után minősíthetetlen a javaslat.

– Ön milyen megszorító, takarékosági javaslatot tudna elfogadni?

– A PDSZ álláspontja megalakulásától a most megjelent kormányprogrammal egybecseng:

(A Köztársaság Kormánya) „...A gyermekeink számára magas színvonalú, a kreativitásukat és tehetségüket kibontakoztató oktatást a jövőbe történő legfontosabb befektetésnek tekintjük.”

Ennek következtében a közoktatásra vonatkozó takarékoság egyáltalán nem jelenthet pénzügyi takarékosagot, spórolást, forráskivonást, ahogy az a PDSZ-szel együtt 10 szervezet határozott követelése ellenére idén – 2006-ra vonatkozóan – megtörtént. Vagyis sem pénzügyi, sem személyi, sem infrastrukturális „megszorítás” nem lehetséges, amennyiben a kormány komolyan veszi saját programját.

Tandíj a felsőoktatásban

Márkus Zsuzsa
Tuskevár Szülői Egyesület

Milyen hatása lesz Ön szerint a tandíj bevezetésének?

A tandíj – vagy ahogy a kormány „álnéven” emlegeti képzési hozzájárulás – bevezetésének módja megint azt bizonyítja: a szocialista és liberális oktatáspolitikusok nem mernek a gyerekek és a szülők szemébe nézni és világosan kimondani: a felsőoktatást üzletnek tekintik, ahol mindenki fizesse meg a diplomáját. Ha ugyanis őszintén kimondanák ezt, akkor az azonnali tandíjfizetés mellett kellett volna döntenüik, ahogy Bokros Lajos tette 1995-ben. Ehelyett sumákolnak, és azokkal fogják először megfizettetni a diplomájukat, akik ma még a középiskolák padjaiban ülnek, és majd csak 2007-től lesznek egyetemi, főiskolai hallgatók, már ha egyáltalán ezek után akarnak azok lenni... Megint – akárcsak a tavalyi érettségi-felvételi botrány során – leginkább a kormány őszinteségét, az egyenes mondatokat hiányolom. Márpedig világos beszéd, a döntéseink és véleményünk tisztességes vállalása nélkül nem lehet se tanítani, se tanulni, se dolgozni, se élni. A kormányülésen és a Parlamentben sem...

Most a deficitet igyekszik csökkenteni a kormányzat

Halász Gábor (főigazgató), Országos Közoktatási Intézet

– Hogyan ítéli meg a kormány tervezett, pedagógusokat érintő intézkedéseit és a választási ígéreteket?

– A sajtóban számtalan találgatás jelent meg, ám most még nem lehet tudni, hogy milyen konkrét, pedagógusokat érintő intézkedéseket várhatunk a közeljövőben. Valószínűleg olyan intézkedéseket is terveznek, melyek a pedagógusok óraszámának emelésével járnak majd. Ehhez fontos tudni, hogy a magyar oktatási rendszer jelentősen több pedagógus foglalkoztatásával látja el ugyanazt a feladatot, mint más országoké. Ezt olyan mutatók segítségével lehet megállapítani, mint például az, hogy ezer tanulóra hány pedagógus, illetve egy pedagógusra országosan hány diák jut. Az OECD országok közt ilyen tekintetben a lista vége felé vagyunk, azaz túl magas a magyar oktatás munkaerőigénye. Egyik ország sem engedheti meg magának, hogy így gazdálkodjon a munkaerővel. Egy oktatási rendszer munkaerőigényét sok tényező határozza meg, olyanok, mint a tankötelezettség hossza, a lemorzsolódás aránya, a tanulócsoportok létesítésével kapcsolatos döntéshozatali felelősség megosztása, az átlagos intézményméret vagy a lehetőség arra, hogy közösen lássanak el feladatokat. Az is nagyon fontos, hogy a szaktárgyi oktatást milyen életkorban kezdik el. Az ilyen tényezők együttesen határozzák meg az oktatási rendszer munkaerő-igényességét. Mindezt csak egy többéves folyamat során, az összes tényezőt figyelembe véve lehet megváltoztatni. Most elsősorban azért hoznak bizonyos döntéseket, mert az ország költségvetési deficitjét igyekszik csökkenteni a kormányzat. Az ilyen módon tervezett intézkedések azonban csak felszínen fogják érinteni a kérdést, és nem fognak tartós megoldást eredményezni.

– Hogyan értékeli a pedagógusok kötelező óraszámának emelését? Milyen következményei lehetnek egy ilyen lépésnek?

– A pedagógusok éves óraszámánálunk

jóval alacsonyabb, mint más országokban, de önmagában az óraszámok emelése és ezen keresztül a pedagógusok létszámának csökkentése nem eredményezne lényeges változást. Nem megoldás az, ha ugyanazt a munkát kevesebb pedagógusnak kell ellátnia. A pedagógusok munkájának szabályozását rugalmasabbá kellene tenni. Svédországban például megszüntették a kötelező óraszám fogalmát. Tekintettel arra, hogy a tanulás iskolai szintű megszervezésének nagyon sokfajta módja lehet, a pedagógusmunkát nem az államilag meghatározott kötelező órásszámmal szabályozzák, hanem döntően a normál heti munkaidőn belül, iskolai szintű fel-

adat-meghatározással. A kötelező órásszám olyan szabályozó, amelynek egyszerre két, egymással nehezen szinkronizálható funkciója van. Az egyik az egyént érinti, tehát meghatározza, mi az, amit jogosan elvárhat tőle a munkaadó. A másik a munkaadót és az intézményfenntartót érinti, vagyis kalkulációs alapot szolgáltat arra, hogy kiszámítsák, a feladatok ellátásához mennyi pedagógusra van szükség. Mikor költségvetési megfontolásból egy országban a pedagógusok órásszámát emeli egy kormányzat, általában abból indul ki, hogy mekkora az a pedagógus órásszám, melynek finanszírozását támogatni tudja.

– Hogyan értékeli a pedagógusbérek egy-két évre történő esetleges befagyaszthatását?

– A bérek esetében is külön kell választani az egyén számára fizetett béreket

– melyeket bérskálák határoznak meg – a közoktatás teljes bérkiadásától. A közoktatás teljes bérkiadásának csökkentése nem okoz gondot akkor, ha ugyanazt a feladatot kevesebb munkaerővel látják el, mert így lehetőség nyílik arra, hogy az egyének jövedelme mégis emelkedjen. Önmagában a kötelező, minden egyénnek járó bér növelése jóval kevésbé lenne indokolt, mint egy olyan beralapnak az iskolák számára való biztosítása, amely lehetővé teszi azt, hogy teljesítménynek, munkamennyiségnek megfelelően, differenciáltan bérezenek pedagógusokat. Nem elég, ha a mindenkinek kiosztandó béreket emelik oly módon, hogy a bérskálán változtatnak. Fontos lenne, hogy a bérekre felhasználható összeg emelkedjen az iskolákban, azt azonban nem gondolom, hogy a minden egyén számára kötelezően kiosztandó béreknek, különösen az inflációt meghaladó mértékben, emelkednie kellene.

– Mi a véleménye a felsőoktatási tandíj bevezetéséről? Ön szerint milyen következményei lehetnek egy ilyen döntésnek?

– A kérdésnek két eleme van. Egyrészt látni kell, hogy a legtöbb oktatási szakértő véleménye szerint, én magam is közéjük tartozom, előnyös egy társadalomnak és a felsőoktatási rendszernek a tandíj. Azok az országok, ahol ára van az oktatásnak, előnyösebb helyzetben vannak, mert a fejlődésük ezáltal jobban biztosított. Azok az országok, ahol ingyenes a felsőoktatás, sok szempontból lemaradnak. Az Európai Unióban az a szabály, hogy ha egy adott ország saját állampolgáraitól egy bizonyos szolgáltatásért nem kér pénzt, más tagállamok polgáraitól sem kérhet ugyanazért térítést. Véleményem szerint ezért is vitán felül álló, hogy a tandíjra szükség van. Vitatom azonban azt, hogy ezt akut, költségvetési egyensúlyt teremtő intézkedésekkel kellene bevezetni. E mellett szól ugyan az, hogy a költségvetési egyensúlyteremtés időszaka az, amely képes olyan energiákat

mozgósítani, amivel egy ilyen intézkedést realizálni lehet, de ellene szól az, hogy így egy adott költségvetési évre történő tervezés határozhatja meg a reform logikáját, és nem a hosszú távú cél.

A diákokra nézve előnyös a tandíj bevezetése, mert felelős helyzetbe hozza őket. A szegényeket a tandíjfizetés alól természetesen mentesíteni kell. Minden tanár tudja, hogy más olyan diákokat tanítani, akik fizettek az oktatásért, mint olyanokat, akik ingyen kapják ezt a szolgáltatást. A társadalmi igazságosság szempontjából is fontos a tandíj bevezetése.

– Ön milyen megszorító, takarékosági javaslatot tudna elfogadni?

– Úgy gondolom, hogy nem megszorításokra van szükség, hanem olyan lépésekre, melyek javítják az oktatás költséghatékonyságát. Erre sokfajta lehetőség van. Fontos, hogy ne megszorítások, hanem a rendszert ésszerűbbé és jobbá tevő intézkedések legyenek. Költségmegtakarítás alatt az oktatási szektort tekintve nem szabad azt érteni, hogy az ágazatból erőforrásokat vonnak ki. Magyarország valamivel az OECD államok átlaga alatt költ oktatásra. Ennek a növelésére és nem csökkentésére van szükség. Amikor azt mondom, hogy javítani kell az oktatás költséghatékonyságát, akkor ez alatt azt értem, hogy erőforrásokat kell felszabadítani a fejlesztésre és a minőség javítására.

– Melyek azok a lépések, melyekkel ez elérhető?

– Növelni kell az átlagos intézmény-méreteket, és olyan együttműködési mechanizmusokat kell létrehozni az intézmények vagy az intézményfenn-tartók között, amelyek lehetővé teszik az erőforrások megosztását. Ez az egyik feladat lenne azoknak az ésszerűtlenségeknek a megszüntetése, melyekkel rontottuk az oktatás költséghatékonyságát. Lehetővé tettük például azt, hogy a gyerekek 7-8 éves korukig óvodában maradjanak, csak azért, mert nem akarunk hozzányúlni az iskolában folyó tanulásszervezéshez. Amennyiben az iskolában kellően differenciáltan foglalkoznak a gyerekekkel, és lehetővé teszik, hogy különböző ütemben haladjanak, akkor nincs szükség arra, hogy óvodában maradjanak a gyerekek addig, míg úgymond „iskolaérettek” nem lesznek. Meg kellene nézni a tankötelezettség kérdését is, ugyanis Európában nagyon ritka, hogy 18 éves korig tart. Abban a három országban, ahol ilyen van, a tankötelezettség nem jelent 18 éves korig tartó iskolába járást.

Rövid távon ható megszorító intézkedések várhatóak

dr. Setényi János, Humán Expanzió Tanácsadó Rt.

– Hogyan ítéli meg a tervezett intézkedéseket és a pedagógusokat érintő választási ígéreteket?

– A tervezett intézkedésekkel kapcsolatban nehéz véleményt formálni, mert a sajátból csak találgatásokat lehet megtudni. Az intézkedések egyeztetése és társadalmi vitája nem folyik. Az eddig kiszivárgott hírtöredékekből nyilvánvaló, hogy a tervezett intézkedéseknek nincs köze az oktatás – egyébként komoly – hatékonysági problémáihoz, sokkal inkább a költségvetés konszolidálását célzó, rövidtávon ható megszorító intézkedések várhatóak.

– Hogyan értékeli a pedagógusok kötelező óraszámának emelését? Milyen következményei lehetnek egy ilyen lépésnek?

– A pedagógusok kötelező óraszámának emelése lényegében két dolgot jelent. Egyrészt az eddig túlóráként elszámolt és fizetett tevékenységek beolvasztását, másrészt pedig a feleslegessé váló pedagógusok elbocsátását. Szakmai megközelítéssel inkább a közoktatási törvényben és rendeletekben rögzített iskolai feladatok felülvizsgálata lenne ésszerű, és csak ezt követné az óraszámok igazítása és az álláshelyek csökkentése.

– Hogyan értékeli a bérek egy-két évre történő esetleges befagyasztását?

– Az egy-két éves bérfagyasztás alacsony infláció mellett nem okoz komoly gondot. De alacsony inflációra nincs

biztosíték. Szakmai alapú megközelítéssel inkább a bérrendszer deregulálása és a vezetők által adható bérpótlék súlyának növelése lenne célszerű.

– Mi a véleménye a felsőoktatási tandíj bevezetéséről? Ön szerint milyen következményei lehetnek egy ilyen döntésnek?

– Egy mindenkire kiterjedő alacsony alaptandíj és intézmények által szabadon meghatározott és szedett kiegészítő tandíj kombinációját - tekintettel a diákhitelre - elfogadhatónak tartom. Nem tartom elfogadhatónak a visszamenőlegesen szedett tandíjat és a szakoktolt/intézményektől függetlenül megállapított egységes tandíj kivetését. A felsőoktatási tandíj az Európai Unió egyetlen tagállamában sem pénzügyi bevételként, hanem oktatáspolitikai eszközként (hallgatók motiválása, tanulmányi idő rövidítése, szakok közötti differenciálás) értelmeződik.

– Ön milyen megszorító, takarékosági javaslatot tudna elfogadni?

– Célszerűnek látszik a költségvetés tarthatatlan helyzetén könnyítő pénzügyi megszorítások és a közszolgáltatások hatékonyságát növelő reformok szigorú különválasztása. Az előbbit nem elfogadni, hanem – jobb híján – elszenvadni szokás. Az utóbbi pedig csak szakértői munka és társadalmi párbeszéd nyomán véglegesíthető és indítható el.

Óraszámemelés

Székely Andrea, Trefort Ágoston Kéttannyelvű Középsiskola (Budapest) szabadidő-szervezője és magyar szakos tanára

Mi a véleménye a pedagógusok kötelező óraszámemeléséről?

Azok a pedagógusok, akik minden órára becsületesen felkészülnek és még szabadidős programokat is szerveznek diákjaiknak, a pedagógusok várható kötelező óraszám-emelésével nehéz helyzetbe kerülnek. Már így is sok a munka és nehéz felkészülni. Egy pedagógusnál a plusz 4 óra nem 4-et, hanem akár 8-at jelent, hiszen az órákra készülni is kell, és ez különösen az új típusú érettségi miatt nem mellőzhető. Valamint a +4 óra azt is jelenti, hogy bizonyos tantárgyaknál 2-vel több osztályt kell tanítani, ami akár +60-70 gyereket is jelenthet, annyival több dolgozatot, illetve a velük való foglalkozást. Ha lelkiismeretes akarsz lenni, akkor ez szinte lehetetlen. Azok a pedagógusok azonban, akik nem vállalnak plusz feladatokat, nem osztályfőnökök és más feladatuk nincsen, azok esetében megértem az óraszám-emelést. Inkább differenciálni kellene, azaz a plusz óraszámokat lehessen felkészülésre, szabadidős programok megszervezésére, lebonyolítására vagy adminisztrációra fordítani. Nálunk például van nyelvi előkészítő osztály, ennek nem egyszerű feladat kidolgozni a részletes programját. Nagyon jó lenne, ha mondjuk erre is fel lehetne használni az adott kötelező óraszám egy részét.

Gondolkodásra, felelősségre van szükség, nem megszorításokra

Szebedy Tas (elnök), Gimnáziumok Országos Szövetsége

– Hogyan ítéli meg a tervezett intézkedéseket és a pedagógusokat érintő választási ígéreteket?

– Számomra nem volt túlzottan világos a jelenlegi kormány oktatási területre vonatkozó kampányüzenete. Az egyetlen konkrétum az MSZP miniszterelnökjelöltjétől származott, s arról szól, hogy az oktatási tárca élén szívesebben látna szocialista minisztert. Úgy ítélem meg, hogy kézzel fogható, világos, a pedagógusokat érintő ígérek nem voltak a választásokat megelőzően. Ez előrevetítette, hogy sok pozitívum nem várható az oktatás területén, hiszen az előző ciklus elején éppen a pedagógusok kapták a legkomolyabb ígéretet, „a történelmi mértékű”, 50%-os béremelést. Ha tehát már az ígéret is sovány volt, biztosan lehetett sejteni, hogy nem várható sok előrelépés. Inkább megszorítások lesznek.

– Hogyan értékeli a pedagógusok kötelező óraszámának emelését? Milyen következményei lehetnek egy ilyen lépésnek?

– Az óraszámok emelésének kérdése már többször megkísérelt tűzoltó megoldás az oktatásban érzékelhető finanszírozási nehézségekre. A jelenlegi ötlet nem hoz újat ezen a területen. Először oktatáskutatók leírják, hogy az OECD országokban mennyivel magasabb az óraszám, és mennyivel nagyobb a tanuló-pedagógus arány. Majd kiszámolják, hogy legalább 20%-kal emelni kellene a tanári óraszámot. Előírható két óra felzárkóztatásra, és később másik két óra a kötelező óraszám emelésére.

Ha valóban 4 órával emelkedne a kötelező órák száma, az minden hatodik pedagógus elbocsátását eredményezhetné. Ezért sokan azt gondolják, ezt biztosan nem merik meglépni. Azt gondolják, ijesztgetésnek jó az ilyen hír, amihez képest minden megszorítás már kedvezőbbnek, elviselhetőbbnek tűnik majd. A hatvanas évek szokásos megoldása ez: a kiszivárogtatott rémhírek után csak kisebb áremelések következtek. Szerintem lesznek megszorítások, de talán enyhébbek, és azok egy részét is elszabotálják majd a közszférában.

Az óraszám emelése a felkészülés tisztességét, az elvett idő a gyerekeket sújtja.

A tanárok egyenlően túléltek ezeket az intézkedéseket, a társadalom fizeti meg nagyon drágán a negatív hatásukat.

– Hogyan értékeli a bérek egy-két évre történő esetleges befagyasztását?

– Tragikusnak. A bérek növekedését 2003 óta amúgy sem érzékelte a tanári társadalom. A bérek befagyasztása a további másodállásokkal, egyéni menekülésekkel való operálást erősítené. Az OECD átlaghoz képest az a helyzet, hogy Magyarországon tanári keresetből nem lehet megélni, ezért ennek a bérstopnak már a híre is pánikot kelt. Személyesen azt gondolom róla, hogy abban az esetben elfogadható egyfajta bérvisszafogás, ha

egyértelmű eredmény várható tőle hosszabb távon, ha az egyén azt látja, hogy a későbbiekben lesz kilábalási lehetőség ebből a helyzetből. Nincs ma olyan bizalom a kormányok iránt, hogy a közember béreinek megszorításaival az államilag biztosított jólét előremozdítható. Ezért természetes a felháborodás az ilyen javaslatokkal szemben. „Az állam nem jó gazda, privatizálni kell”, hirdetik azok az állami pénzekből vagyonosodó politikusok, akik valóban csak akkor válnak gondos gazdává, amikor saját magánvagyonukká tették a közvagyonot.

A bérvisszafogás negyven évig volt a magyar lakosság infantilizálásának, a törpemorál kialakításának fő eszköze. A morális lerongyolódás egyik fő oka éppen ez a nincstelenségre, kiszolgálta-

tottságában felelőtlenségre nevelés volt. Most azonban egy demokratikus jogállam kialakításának kezdetén felelős, önrendelkezésre képes civil egyéniségeket, autonóm, gondolkodó személyiségeket kellene nevelni, ehhez pedig szellemi tőkére van szükség, ami magas színvonalú, ingyenesen biztosított közoktatás és tehetséggondozás nélkül nem képzelhető el.

– Mi a véleménye a felsőoktatási tandíj bevezetéséről? Ön szerint milyen következményei lehetnek egy ilyen döntésnek?

– A felsőoktatási tandíj kérdése szerintem túlhangsúlyozott. Az egyetemi és felnőttképzés elüzettesedett. A korábbi, 15 évvel ezelőtti létszámmal az ingyenes felsőoktatás ma is fenntartható lenne. A további lehetőségeket kellene üzletivé alakítani. Az ingyenes férőhelyekhez szigorúbb, komoly teljesítményhez kötött feltételeket kellene szabni, pl. két emelt szinten letett érettségi vizsgát és legalább egy középfokú nyelvvizsgát. A további férőhelyeknél a tandíj vagy a többféle finanszírozás társadalmilag tolerálható.

Azzal teljesen egyet tudok érteni, hogy a Magyarországon ingyenesen szerzett diplomával külföldön elhelyezkedők legyenek kötelesek visszafizetni a képzés költségeit. Melyik állam olyan gazdag, hogy más országok számára képezzen saját adófizetőinek pénzéből magasan képzett munkaerőt? Más kérdés, hogy hogyan tud visszafizetni 6-8 millió forintot egy kezdő orvos, tanár, tisztviselő, mérnök abban az időszakban, amikor életének alapjait, családi lehetőségeit kellene megteremtenie? Ezek sem átgondolt javaslatok, csupán gyors számolgotások, hogy ami innen vagy onnan hiányzik, azt honnan lehetne szorzással, osztással kimutatni, hogy pótolható legyen.

– Ön milyen megszorító, takarékosági javaslatot tudna elfogadni?

– A közoktatás területén elvi szinten annak eldöntését várnám, hogy a közoktatás maga valóban stratégiai ágazat-e egy „tudásalapúnak” nevezett társadalomban, vagy a gazdaságosság, a takarékoság az egyetlen szempont, az állami feladatok minél szűkebb költségekkel való megoldása. Felfogásom szerint a

tudásalapú társadalomban a képzés, a közoktatás, a tehetséggondozás, a minél szélesebb körű ingyenes közös minimum biztosítása, az egy tanulóra fordítható állami források minél jobb felhasználása mellett a művészeti nevelés, a képességfejlesztés, az együttműködési készségek és a közös társadalmi felelősséget erősítő ismeretek és gyakorlati tevékenységek megteremtése lehetne a fő fejlesztési irány.

A takarékoságot az oktatási minisztérium ellenőrizetlen háttérintézményein, az informatikai beruházások és elektronikai pályázatok és az ahhoz kapcsolódó botrányos közbeszerzések megszüntetésével kezdeném, ezt követően az olyan Kht-k működési és elméleti munkáinak, programcsomagjainak, képzéseinek hatékonyabbá tételén, melyek nagyobb költségvetéssel rendelkeznek, mint az OKÉV, az OKI és az MTA.

Nem arról mesélnék, hogy milyen nehéz osztályfőnököket találni 5-6 ezer forintos pótlékért, hanem azt megemlémnél a minimálbér 50-80%-ra. A vezetői munka megítélésében szintén a felelősséggel arányos és teljesítményhez köthető bérezést alakítanék ki, mert nevenséges az, hogy az egész rendszerért felelős munkakör 15-20%-kal sem ér többet a beosztott, gond nélküli munkakörnél. És valóban fontos lenne a differenciált bérezés, a nagyobb teljesítmény kiemelt, akár két-háromszoros szorzóval való elismerése. Ez a megoldás a pályára vonzaná és megtartaná a legjobbakat. A tehetségeseket, akik képesek a fiatalabb tehetségesek nevelésére, gondozására, a gyengébbek felemelésére.

Tehát nem a megszorító intézkedésekkel kell kezdeni, hanem a társadalmi összefogás megteremtésével, a közmorál javításával, a tudásba vetett hit megerősítésével, valódi közoktatást javító stratégiával. A hajótöröttet előbb partra kell segíteni, és nem hatékonyosságra kényszeríteni. A magyar közoktatás hajótörött, fuldoklik, nem lenyomni kellene, hanem előbb levegőhöz juttatni, talajt adni a lába alá. Ez a hajótörött később a többiek kimentését is el tudná kezdeni, ha nem fulladna meg előtte.

Gondolkodni, felelősséggel, előre látóan. Erre volna szükség. Nem megszorításokra.

Ez nem reform, ez spórolás

Porogi András, Magyar Nevelők és Tanárok Egyesülete

– Hogyan ítéli meg a tervezett intézkedéseket és a pedagógusokat érintő választási ígéreteket?

– A választási ígéretekben nem volt szó a pedagógusok terheinek növeléséről és tízezer pedagógus elbocsátásáról. Ezért negatívumként élem meg ezt a problémát. Itt nem reformról van szó, hanem spórolásról.

– Hogyan értékeli a pedagógusok kötelező óraszámának emelését? Milyen következményei lehetnek egy ilyen lépésnek?

– Mindig hivatkoznak arra, hogy a magyar pedagógusoknak kisebb az óraszám, igen ez igaz, de vegyük figyelembe, hogy a fizetésük is. Az iskolai húsz órájuk mellett felkészülésre és dolgozatjavításra is kell idő. Ezekkel a feladatokkal és a tanórán kívüli feladatokkal együtt a negyven órája megvan a magyar pedagógusoknak is. A magyar pedagógusok nagy része még pluszmunkát is vállal, hogy el tudja tartani családját. Ilyen értelemben ennek következményeként a pedagógusok munkájának színvonala csökkenni fog. Ez egy negatív hatás.

– Hogyan értékeli a bérek egy-két évre történő esetleges befagyasztását?

– Gyakorlatban megélni és családot eltartani pedagógusi fizetésből ma is nagyon nehéz. Az utóbbi években nagyon nagy reálbércsökkenés következett be. Tudomásom szerint a 2006-os évben is ez várható. Ha az

elkövetkező egy-két évben még tovább csökkenne a reálbérek értéke, az elég elkeserítő lenne.

– Mi a véleménye a felsőoktatási tandíj bevezetéséről? Ön szerint milyen következményei lehetnek egy ilyen döntésnek?

– Mélyen igazságtalan rendelkezés, a társadalmi igazságosság ellen hat. Valójában azok kiváltságává teszi az oktatást, akik megengedhetik maguknak. Hamis az az érv, hogy így majd magasabb fizetést kapnak. Valójában a társadalomnak van szüksége arra, hogy a legrátermettebbek, akár a közösség pénzén is tanulhassanak. Nem hiszem, hogy azok fogják visszafizetni a pénzt, akik a legtöbbet keresik, hanem a becsületes emberek. Ez az elképzelés alapvetően ellenkezik azzal az elvvel, ami az utóbbi időben uralkodó volt, nevezetesen, hogy az oktatáshoz mindenki hozzá tudjon férni és hogy a tehetség és a szorgalom határozza meg az előrejutást, ne pedig a társadalmi pozíció és az anyagi helyzet.

– Ön milyen megszorító, takarékosági javaslatot tudna elfogadni?

– Nehéz kérdés. Az oktatásnak már az utóbbi években is megszorításokat kellett elszenvedni. Azt gondolom, hogy még több pénzt kivenni az oktatásból, főként reformok és átalakítás nélkül csak az oktatás minőségét és színvonalát fogja csökkenteni.

Tandíj és bérbefagyasztás

Németi Barna, egyetemi hallgató
ELTE japán szak

Mi a véleménye a tandíj bevezetéséről, a pedagógus bérek befagyasztásáról?

Véleményem szerint a magyar felsőoktatásban elhamarkodott lenne a tandíj bevezetése jelenlegi formájában. Biztos vagyok benne, hogy a szegényebb rétegek gyermekeit nagyon rosszul érintené, hátrányos helyzetbe hozná, ha most bevezetnék újra a tandíjat. Lehet, hogy sok diák kimaradna az egyetemről, mert annyira megnövelné a havi kiadásait a tandíj, hogy nem tudná fizetni. Így előfordulhat, hogy sok tehetséges, de szegény diák kerülne ki a felsőoktatásból.

Nagyon rossz döntésnek tartanám azt is, hogyha pont a pedagógusok bérét fagyasztanák be, mert ők a felnövekvő nemzedékeket nevelik. Felelősségteljes munkájuk elvégzéséhez és a pályán maradáshoz nem elég az elhivatottság, a tanároknak munkájukért megfelelő bérezés is járna.

Több ezren lehetnek munkanélküliek

Varga László (elnök), Pedagógusok Szakszervezete

– Hogyan ítéli meg a tervezett intézkedéseket és a pedagógusokat érintő választási ígéreteket?

– Az esetleges kormányzati intézkedésekről ellenőrizhetetlen és egymásnak is ellentmondó információim vannak. Ezek nem minden esetben vannak összhangban a kampánnyal. A lényeg azonban nem is ez, hanem az, hogy a ténylegesen bekövetkező változások

szolgálgják-e a gyermekek, a társadalom, a közoktatás igénybevevőinek érdekeit, vagy csak a költségvetési szempontok érvényesülnek.

– Hogyan értékeli a pedagógusok kötelező óraszámának emelését? Milyen következményei lehetnek egy ilyen lépésnek?

– A kötelező órák száma nem köbevésett tabu. Amennyiben az eset-

leges változtatás nem jár együtt az iskola feladatai, ezen belül a pedagógus és nem pedagógus feladatok áttekintésével és új státuszok (fejlesztő pedagógus, oktatótechnikus stb.) létrehozásával, akkor több ezren lehetnek munkanélküliek, és a rendszer teljesítménye romlani fog.

– Hogyan értékeli a bérek egy-két évre történő esetleges befagyasztását?

– Ha a befagyasztás azt jelenti, hogy az inflációs korrekció is elmarad, elfogadhatatlan számunkra. Az elmúlt négy év jelentős keresetnövekedése a közoktatás területén az 1989-90-es tanév keresetpozícióit állította helyre. Ez nem éri el az uniós pedagógus átlagkereset alsó harmadát, és a hazai versenyszféra diplomás keresetátlagánál is jelentősen alacsonyabb.

– Mi a véleménye a felsőoktatási tandíj bevezetéséről? Ön szerint milyen következményei lehetnek egy ilyen döntésnek?

– A PSZ közoktatásban működő szakszervezet, ezért a felsőoktatás területén nem „illetékes”. Állampolgárként azt gondolom, hogy csak olyan megoldást szabad bevezetni, ami nem sérti az esélyegyenlőséget, a szegény, de tehetséges diákok továbbtanulását. Ugyanakkor azt is figyelembe kell venni, hogy a közoktatás igénybevitelét törvény írja elő, a felsőoktatás magánberuházás is. Elvégzése a munkaerőpiacon érzékelhető jövedelemelőnyt eredményezhet, ennek a megosztása elvileg nem lehetetlen, de a bevezetése komoly társadalmi vitát igényel.

– Ön milyen megszorító, takarékosági javaslatot tudna elfogadni?

– Erre a kérdésre a legnehezebb válaszolni. Általában az a véleményem, hogy olyan rövidtávú megszorításokat könnyebb bevezetni, elfogadni, amelyek középtávon eredményre vezetnek, és ezeket az eredményeket később garantáltan megosztják azokkal, akik a megszorításokat elviselik.

Óraszámemelés

Szabó Zoltánné Kudumrák Zsuzsa, tanár (Kaposvár)

Mi a véleménye a pedagógusok kötelező óraszámának emeléséről?

Sajnálom, hogy a magyar közbeszédben manapság az a félreértés vált divattá, hogy a pedagógusok nem dolgoznak eleget. Sajnálom, hogy ezt televíziós beszélgetések, újságcikkek felelőtlenül megerősítik. Elgondolkodott-e valaki azon, hogy mennyi előkészítő munkát kíván egy tanítási óra, hogy a füzetek, egyéb tanulói munkák, dolgozatok javítása mennyi időt vesz igénybe, hogy a tanügyirányítási dokumentáció vezetése hány óras tevékenységet jelent. Pedig még meg sem említettem az egész napos kirándulásokat, a hétvégi versenyeket, a többnapos táborozásokat! Szülőként, nagyszülőként, de hajdan volt diákként is bárki megtapasztalhatta, hogy a tanár, a tanító nemcsak becsengetéstől kicsengetésig pedagógus. Kedvenc mondásom az, hogy a színész sem annyit dolgozik, ahány órát a színpadon tölt. Ez igaz a pedagógusokra is. A felsoroltakból kiténik, hogy a heti kötelező óraszám (20-21 vagy 23) a valóságos munkaidő fele vagy még kisebb hányada. Azt is világosan kell látnunk, hogy a kötelező óraszám emelése pedagógus álláshelyek megszűnését vonja maga után, pedig valamennyien tudjuk, hogy az oktatás-nevelés akkor a leghatékonyabb, ha egy kis létszámú csoporttal minél több pedagógus foglalkozhat. A kötelező óraszám emelése nem erre viszi az oktatás hajóját, nem tekinthető reformnak. Egyoldalú külföldi összehasonlításokat pedig azért veszélyes tenni, mert ezekből nem derül ki, hogy ott a háttérben még hány pedagógus asszisztens és egyéb beosztott segíti a tanítókat, tanárokat munkájukat.

Lapzárta után

A megszorítás, amit a Kormány reformnak nevez

Az Új Katedra füzetek kéziratának zárását követően végre színt vallott a kormány, s nyilvánossá vált a kormányprogram. A dokumentum oktatásra vonatkozó fejezetében megfogalmazott javaslatok számos ponton eltérnek a korábbi választási ígéretektől. Ezek többsége az intézményeket, pedagógusokat, diákokat érintő megszorítás. Sajátosságuk még, hogy a választásokat követően ezek az intézkedések rendre megjelentek független szakértői anyagokban, illetve sajtóhírekben. A szakértők által megfogalmazott javaslatokat a kormány képviselői a szerzők írói munkásságának részeként igyekeztek beállítani, ám a sajtóban megjelenő híreket már cáfolni sem próbálták.

Az alábbi összeállításban a kormányprogram azon elemeit igyekszünk számba venni, amelyek alapvetően meghatározzák majd az oktatás világát az elkövetkező időszakban.

Közoktatás: intézmény-összevonások, óraszám-emelés, bérstop

„A kiőtelepőléseken – ahol ez lehetséges – megőrizük az általános iskolák alsó tagozatait. Az oktatási színvonal garanciájaként e kisiskolák a térség másik, teljes évfolyammal működő általános iskolájának tagintézményeként működhetnek.”

„Megerősítjük az önkormányzatok kiőterségi társulásait, és kezdeményezzük a kötelező társulás alkotmányos feltételeinek megteremtéséhez szükséges politikai konszenzus kialakítását.”

„Erősíteni fogjuk a tizenkét évfolyamos, egységes pedagógiai programot megvalósító iskolák elterjedését a kiőterségi, illetve a telepőlési iskolák közti együttműködés, társulás, valamint az egységes iskolák támogatásával. Kiemelt figyelmet fordítunk a kiőterségi közoktatási együttműködésre, az intézményfenntartói társulás kiőterségi formában történő megvalósulására. Ennek érdekében támogatjuk, hogy a kiőterségi társulások vegyék át a fenntartói jogok gyakorlását.”

„Javítjuk a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodáztatásának feltételeit, szorgalmazzuk a közös igazgatású, egységes szakmai programot megvalósító óvodák és iskolák létrehozását. Érvényt szerzünk annak a szabálynak, hogy a hátrányos helyzetű gyermekeket már három éves kortól kötelező felvenni az óvodába.”

„Ösztönözük a többcélú intézmények (gimnázium, szakközépiskola, szakiskola feladatait ellátó iskolák) működését.”

„Az elkövetkező négy évben további 30–35 intézménnyel bővítjük a 2006 szeptemberében működését megkezdő 16 Térségi Integrált Szakképző Központ számát. A ciklus végén a szakképzésben tanulóknak már 80%-a tanulhat a XXI. századi igényeknek megfelelően épített, felszerelt, korszerű informatikai eszközökkel rendelkező intézményekben.”

„Az általános iskola legfontosabb feladata az alapkészségek elsajátítása. Ezért az 1–6. évfolyamon alapvető szerepet kap a képességfejlesztés, a differenciált, az életkori sajátosságokra is figyelemmel lévő oktatási módszerek elterjesztése. Tovább

csökkentjük a gyerekek felesleges lexikális ismeretekkel való terhelését. Megnöveljük a nem szakrendszerű oktatás idejét az 5.–6. évfolyamon.”

„Átalakítjuk az állam, az iskolafenntartók teherviselésének arányát, a normatívákat fokozatosan a képzés elismert költségeihez igazítjuk, egyszerűsítjük a normatív finanszírozás rendszerét.”

„Felülvizsgáljuk a pedagógusok és a nem pedagógiai munkát végzők foglalkoztatásának (kötelező óraszám, tanórán kívüli tevékenység, közalkalmazotti jogviszony) rendjét és szabályait, és azt a tanulókkal való egyéni és szabadidős foglalkozás, a fejlesztő felkészítés érdekében módosítjuk.”

„Erősítjük a pedagógusok jövedelmének a tényleges teljesítmény szerinti differenciálását. Fokozatosan növeljük az osztályfőnöki és intézményvezetői pótlékot.”

„Az egyensúly megteremtéséhez nem kérünk elviselhetetlen

áldozatot az emberektől. A jövedelmek növekedési ütemének mérséklődése és az infláció átmeneti, de kis mértékű gyorsulása mellett az elkövetkező két évben is arra törekszünk, hogy megőrizzük a jövedelmek mára elért magas szintjének vásárlóértékét. (...) A kormányzati ciklus második felében ismét – a termelékenységgel növekedésével arányosan – emelkedhetnek a bérek, mérséklődik az infláció, nő a foglalkoztatottság, és a reformok eredményeképpen egyre javul az állam által nyújtott szolgáltatások, az egészségügy, az oktatás, a szociális ellátások, a közigazgatás színvonala.”

Általános tandíj, emelkedő költségtérítések

„A felsőoktatás kapacitását, a képzés szerkezetét, a megszerzett tudással szembeni követelményeket szorosabban kötik a globalizálódó munkaerőpiaci igényeihez és követelményeihez, és fejlesztjük a gyakorlati képzés feltételeit. A finanszírozott létszám meghatározásába bevonjuk a foglalkoztatók, a munkaerőpiaci szereplők. Az államilag finanszírozott létszám keretei között növeljük a műszaki és természettudományos szakokra felvehető létszámát.”

„A felsőoktatási intézmények fenntartható, és a mainál igazságosabb finanszírozása érdekében az államilag támogatott képzésben bevezetjük a tanulmányi költségekhez való utólagos képzési hozzájárulást (egyéni képzési számla), és felülvizsgáljuk a költségtérítési képzés feltételeit. A jövőben a költségtérítési képzés díja nem lehet kevesebb a képzési és fenntartási normatíva együttes összegénél.”

„Lehetővé tesszük a diákhitel törlesztésének munkaadói átvállalását.”

„Megerősítjük a felsőoktatási intézmények autonóm, felelős, takarékos gazdálkodásának feltételeit. Növeljük az intézmények vállalkozói, saját bevételt szerző potenciálját, innovációs képességét. Vagyonkezelői jogosítványokkal bővítjük a Gazdasági Tanács jogosítványait. A felsőoktatási intézmény költségvetését és költségvetési beszámolóját az intézményekben működő Gazdasági Tanács terjeszti a Szenátus elé. 2007-ben létrehozuk a felsőoktatási kockázatfedezeti alapot.”

„Befejezzük a felsőoktatási infrastruktúra megújítására indított programot. 2007-re 10 ezer új és 20 ezer korszerűsített diákotthoni férőhely készül el.”

Az Új Katedra kommentárja

Az intézmények összevonására vonatkozó – óvatosan megfogalmazott – javaslatok nem szerepeltek a választási ígéretek között. Jelentősen változott a kormány álláspontja a falvak, községek óvodáit, iskoláit illetően: ma már ott tartanak meg ezeket, „ahol ez lehetséges”, az pedig hogy hol lehetséges, egyértelműen a kormány finanszírozási döntéseitől függ. A program teljesülése esetén a kistéleplési óvodák, iskolák tömegesen veszítenék el önállóságukat, amely egyfelől sérti a szakmai autonómia elvét, másfelől évtizedes (a kényszerkörzetesítések idejéről eredeztethető) ellentétek felszínre kerülését eredményezheti.

Különösen meglepő a középfokú oktatást érintő intézményi koncentráció. A magyar oktatás, közlekedés stb. infrastruktúra ismeretében nehezen kivitelezhetőnek tűnik az az elképzelés, amely a szakképzésben résztvevő több százezer diák 80%-át 50-55 térségi integrált szakképző intézménybe zsúfolná. A várható eredmény ezen a területen egy látszatintegráció, amely ugyanakkor milliárdos összegeket emészt majd fel. Meghökkenítő és az oktatás minőségét veszélyeztető lépésnek tűnik a többcélú intézmények szorgalmazása, azaz gimnáziumok, szakközépiskolák, szakiskolák összevont működésének támogatása.

Támogatandó a hátrányos helyzetű gyermekek óvodáztatásának ösztönzése, a sikerhez azonban minimálisan két elem szükséges (amellett, hogy „érvényt szereznek a törvénynek”): egyfelől jelentősen növelni kell az óvodai férőhelyek számát, másfelől anyagilag is érdekeltté kell tenni az érintett családokat abban, hogy gyermeküket minél korábban írassák be az óvodába.

Az 5.-6. évfolyamot érintő változások komoly foglalkoztatási problémát eredményezhetnek a felső tagozatokon. A kisebb óraszámú tantárgyakat oktatóknál, már a közepes (évfolyamonként két párhuzamos osztállyal rendelkező) intézményekben is lehetetlenné válik a kötelező óraszám tanítási órákkal történő kitöltése. Ez veszélyezteti a 7.-8. évfolyam működtetését is, hosszabb távon pedig ezen évfolyamok megszűnéséhez vezethet a kis- és közepes intézmények esetében. Lehet, hogy éppen ez a cél?

A pedagógusok foglalkoztatását érintő szabályok értelmezhetetlenek. Amennyiben a politikusi megnyilatkozásokat a programban szereplő szöveg értelmezésének tekintjük, akkor jelentős óraszámemelésre, a fizetések befagyasztására és tízezres nagyságrendű elbocsátásra kerül sor a közoktatásban 2006 – 2007-ben.

A finanszírozott létszám várható csökkentése, az általános tandíj bevezetése, valamint a költségtérítések összegének jelentős emelése jelentősen szűkítené a felsőoktatásban tanulók számát. Az intézkedés társadalmi hasznossága is megkérdőjelezhető, hiszen a jövő felélését eredményezi, miközben az elérhető megtakarítás nem jelentős. Támogatandó ugyanakkor a diákhitel törlesztésének munkaadói átvállalása.

Úgy tűnik, a kormány ismét leporolná az Alkotmánybíróság által egyszer már elvetett egyetemi autonómiát érintő kérdések tárgyalását, különös tekintettel az intézmények gazdálkodására. Más oldalról a tervezett intézkedések alapján joggal feltételezhető, hogy a kormány csökkenteni kívánja a felsőoktatás állami támogatását, a kieső összeget pedig a tandíj, illetve az egyetemek gazdálkodásából származó többletbevétel jelentené.

Úgy tűnik, a felsőoktatási beruházások befejeződnek. Amit a kormány a 2002-2006 közötti időszakra ígért, az 2006-2010 között talán megvalósul. Súlyos gond lesz ugyanakkor az óriási hitelállomány és a működtetési költségek előteremtése. Ennek forrása egyelőre sem a központi költségvetésben, sem az egyetemek, főiskolák büdzséjében nem látható.

Becsapták a tanárokat, becsapták a diákokat

Sió László, Fidesz – Magyar Polgári Szövetség, Oktatási Műhely

– Mi a Fidesz álláspontja a tandíj bevezetéséről?

– Nem szabad megfélemlíteni arról, hogy mind a szocialisták, mind a szabad demokraták kategorikusan tagadták a választások előtt, hogy a tandíj bevezetésére készüljenek. Hazudtak tehát az embereknek. Az pedig, hogy még a választások után is lapítottak és nem mertek kiállni az érintettek elé, különösen tisztességtelen.

Mi 1998-ban eltöröltük az általános tandíj-kötelezettséget. Ennek két oka volt, egyfelől azért, mert elfogadhatatlannak tartottuk azt, hogy csak a gazdag családból származó fiatalok szerezhessenek diplomát. Másfelől azért, mert úgy láttuk – és úgy látjuk ma is –, hogy az állam számára jó befektetés, ha a leghatékosabb fiatalok tanulását támogatja.

– A kormány most arra hivatkozik, hogy aki diplomát szerez, annak magasabb lesz a jövedelme, ezért indokolt, hogy tanulmányait maga finanszírozza. Igazságtalan, hogy olyanok fizessék

– adójukon keresztül – az ő tanulási költségeit, akiknek ebből semmi hasznuk sincs.

– Ezt a filozófiai megközelítést alapvetően tévesnek tartom. Ez ugyanis abból indul ki, hogy a tanulásból csak az egyénnek származik haszna. Ez azonban nincs így. Nyilvánvaló, hogy a magasabbban képzett munkaerő nagyobb értéket hoz majd létre, a magasabb jövedelméből több adót fizet majd, azaz nagyobb mértékben járul hozzá a közös költségekhez. Az is egyértelmű, hogy lényegesen kisebb a kockázata annak, hogy munkanélkülivé válik, azaz nem szorul segélyekre, kevesebb kedvezményt kénytelen igénybe venni. S lehetne még folytatni a sort.

– Kanyarodjunk át a közoktatás területére. A kormány tervei szerint két lépcsőben, mindkét lépés két órával emelnék a pedagógusok óraszámát. Mi erről az Ön véleménye?

– A kormányprogram puhán fogalmaz ezen kérdést illetően, azonban a kormánypárti politikusok nyilatkozataiból pontosan körvonalazódik

a kép: két lépcsőben 20-ról 24-re emelnék a pedagógus óraszámát. Az is nyilvánvaló, hogy ennek a döntésnek szakmai oka nincs, kizárólag a megtakarítás számít. Ez a döntés első körben fizetéseszköket jelent majd, hiszen a túlórák egy részét érinti, ezek épülnek be a kötelező óraszámába. A második lépcső azonban már komolyabb leépítést hozhat, ekkora óraszámcsökkentés ugyanis 15-20 ezer álláshelyet érint.

– A kormányzat érvei között előkelő helyet foglalnak el a nemzetközi összehasonlítások, melyek szerint a magyar tanárok óraszámja világviszonylatban rendkívül alacsony.

– Ez az állítás pontosításra szorul, ugyanis nagyon eltérő a helyzet a különböző iskolafokokozatok esetében. Az alsó tagozaton tanítók óraszámja ugyanis nagyjából ugyanannyi, mint az OECD országok átlaga, míg a felső tagozat és a középiskola esetében valóban alacsonyabbak a magyar óraszámok. Az ördög azonban a részletekben rejlik: Magyarországon nincs sem adminisztratív, sem szakmai előkészítő munkát végző személyi kör a pedagógusok mögött, míg más országokban ez rendelkezésre áll, és tehermentesíti a tanítókat, tanárokat, akik így több időt lehetnek a gyerekek között. A másik fontos szempont, hogy bizonyos gyerekcsoportok esetében nemhogy az óraszám-növelés nem jöhet szóba, de egyenesen a kontaktórák csökkentése lenne indokolt, akár oly módon, hogy egyidejűleg több pedagógus foglalkozik egy-egy osztállyal.

– Egyes kormánypárti politikusok azzal igyekeznek visszavágni, hogy de hiszen a Fidesz is emelte az óraszámokat, amikor kormányon volt.

– A két intézkedés igen távol áll egymástól. Mi egy 10%-os óraszám-emelést hajtottunk végre, amihez 20%-os béremelés társult. Azaz nem kivettük a pénzt a rendszerből, hanem növeltük a támogatást. Másrészt nem a tanítási órák számát növeltük, hanem az új feladatokhoz - minőségfejlesztés, kerettantervek, gyerekekkel való egyéni foglalkozás, szülővel való kapcsolattartás - biztosítottunk időkeretet. Ez tehát egy szakmai döntés volt, ami növelte az oktatási támogatást, a mostani intézkedés ezzel szemben finanszírozási döntés, ami elvonást jelent.

– **Hogyan értékeli a kormány bérbefagyasztási szándékáról szóló híreket?**

– Ez elfogadhatatlan lenne. A pedagógusok útjára 2002-ben kaptak jelentős béremelést, aminek hatását lassan felélték. Ráadásul a kormány a pedagógusok terhelésének növelését tervezi, ami érthetően tovább növeli a felháborodást.

– **Milyen jövő olvasható ki a kormányprogramból a közoktatási intézmények számára?**

– A kormányprogram, ha finoman fogalmazva is, de minden oktatási szint vonatkozásában szorgalmazza az intézmény-összevonásokat. Szó sincs már arról a választási ígéretéről, hogy minden kistélepülésen legyen óvoda és lehetőleg alsó tagozatos oktatás is. Ma már csak azt tartanák meg, ami „lehetséges”, a többiből tagóvodát, tagiskolát csinálnának. Ez egy durva körzetesítési politika. De nem kapnak szabad elvonulást a középiskolák sem, itt is mammutintézményeket kíván létrehozni a kormány.

– **Vannak-e a programban Önök által is támogatható elemek?**

– Természetesen vannak olyan irányok, célkitűzések, amelyekkel egyet tudunk érteni, bár lehet, hogy a megvalósításról már lesznek szakmai viták. Vannak olyan javaslatok is, amelyeket a kormány a Fidesz programjából emelt át. Így például örülünk, hogyha csak egy adminisztratív intézkedésként is, de az óvodáztatás kiterjesztése bekerült a kormányprogramba. A kormány azt ígéri, hogy érvényt szerez annak a törvénynek, mely szerint a hátrányos helyzetű gyerekeket fel kell venni három éves korukban az óvodákba. A gond az, hogy ennek érvényt szerezni csak akkor lehet, ha jelentősen, 15-20 ezerrel növelik a férőhelyeket. Támogatandónak ítéljük a nyelvtanulást segítő 0. évfolyamok bővítését is. Ez ugyanis bármennyire jó kezdeményezés volt, ma inkább növeli, mint csökkenti a különbségeket. Felvételi útján a legjobbak kerülnek ezekbe az osztályokba, s az érintett kor-osztályok túlnyomó többsége számára ez a jó program elérhetetlen.

Kommentár nélkül: ígéretek és a valóság

Választási ígéretek	Kormányprogram
Minden gyerek saját lakóhelyen járhatson óvodába. Program a kistélepülések általános iskoláinak megőrzésére, ehhez kiegészítő támogatás.	Kötelező - amennyiben ez nem lehetséges, támogatott - körzetesítés. Közös igazgatású, egységes szakmai programot megvalósító óvodák és iskolák létrehozása. „Ahol lehetőség” az alsó tagozat megtartása - tagintézményként.
1000 iskolaépület részleges, 300 teljes felújítása, korszerűsítése.	1000 iskolaépület részleges, 300 teljes felújítása, korszerűsítése.
30 - 35 új Térségi Integrált Szakképző Központ létrehozása.	30 - 35 új Térségi Integrált Szakképző Központ létrehozása. Ezekbe, illetve a korábban létrehozott 16 intézménybe járna a szakképzésben résztvevők 80%-a.
<i>A választási programban nem szerepelt.</i>	Többcélú intézmények (gimnázium, szakközépiskola és szakiskola) kialakítása.
Az általános iskolákban minden öt gyerekre, a középiskolákban minden három gyerekre jut számítógép.	<i>A kormányprogramban nem szerepel.</i>
<i>A választási programban nem szerepelt.</i>	A szakrendszerű oktatás korlátozása az 5-6. évfolyamon.
Az idegen nyelvi előkészítő évfolyam választhatóvá tétele mindenki számára.	Az idegennyelvi előkészítő évfolyamok fejlesztése. Az angol nyelv tanulásának alanyi jogon történő biztosítása.
<i>A választási programban nem szerepelt.</i>	A szakképzés finanszírozásának átalakítása. A tanulók elhelyezkedési arányain alapuló differenciált támogatás.
Normatív támogatás egy-egy belföldi, fővárosi és határon túli kiránduláshoz a közoktatásban.	<i>A kormányprogramban nem szerepel.</i>
<i>A választási programban nem szerepelt.</i>	A „finanszírozott” keretszám csökkentése. Tandíj mindenkinek. A költségterítéses képzésben tanulók díjainak emelése.
<i>A választási programban nem szerepelt.</i>	A diákhitel munkaadói átvállalásának lehetővé tétele.
Tanulmányi szünet a pedagógusok számára, a továbbképzések állami finanszírozása.	<i>A kormányprogramban nem szerepel.</i>
A bérek legalább 25%-os emelése, a keresetek reálértékének növelése. 48 hátrányos helyzetű kistérségben pedagógus pótlék.	Bérstop. Az első két évben - a legjobb esetben is - csak inflációkövető béremelés. S ez is differenciáltan <i>A kormányprogramban nem szerepel.</i>